

KARÁDI ZSOLT

„A dicsőt, az égi szépet”

Negyven éves a Móricz Zsigmond Színház

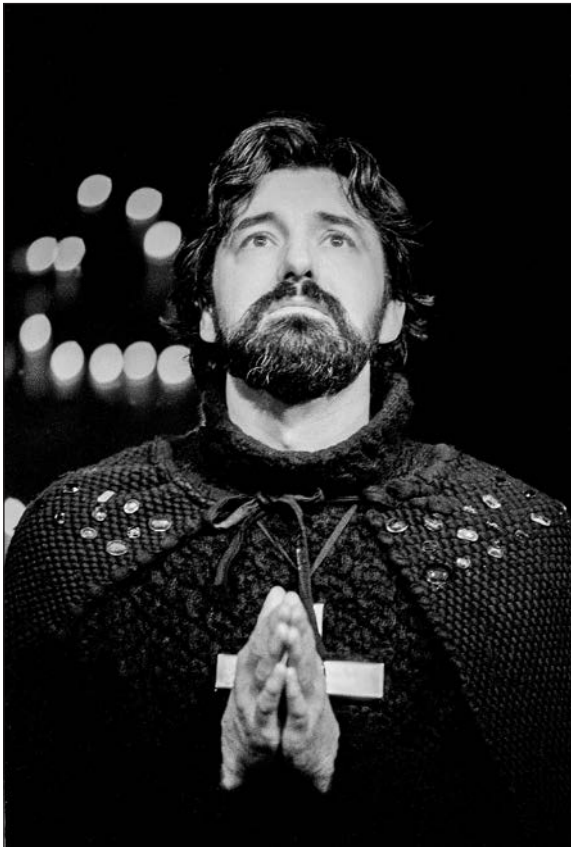
Negyven esztendővel ezelőtt, 1981. október 17-én, a *Csongor és Tünde* bemutatóján ott ültem én is a földszinten, valahol elől, s miközben örültem annak, hogy megnyílt a Móricz Zsigmond Színház, azt láttam, a drámát a rendező, Bozóki István áttemelte egy nyírségi almáskertbe, így Vitai András itt kereste a „dicsőt, az égi szépet”; és aztán még sok száz alkalommal ültem a nézőtéren: ma már összemosódnak az arcok, a rendezők, Léner Péter, Nagy András László, Tasnádi Csaba, Keszég László, Ivo Krobot, Bagossy László, Verebes István, Schlanger András, Koltai M. Gábor, Telihay Péter, Ladányi Andrea, Hargitai Iván, Forgács Péter, Bagó Bertalan, Bodolay Géza, Krámer György, Göttinger Pál, Simon Kornél, Szöcs Artúr, Sediánszky Nóra, Keresztes Attila, Sente Vajk, Horváth Illés; összefolynak a gesztusok, a lépések, a dialógusok, azonban így is számtalan emlék villan fel a múltból, néha csak egy hangfoszlány, egy reflektorfény, egy szempillantás, a színészek életem részei lettek, hangjukat is hallom olykor, s akik meghaltak: élnek; élnek szerepeik által: negyven év, mennyi halott, Holl István úgy maradt meg a lelkemben, hogy a *Segítsd a királyt!*-ban ő volt az óbéli öreg, Mensáros Lászlót *A mi kis városunk* narrátoraként, Szabó Tündét a *Hegedűs a háztetőn* Goldéjeként látom, de Simor Ottó, Szigeti András, Kocsis Antal, Safranek Károly, Máté Eta, Kerekes László, Koblicska Kálmán, Csorba Ilona, Kameniczky László egy-egy mozdulata is élénk bennem; és élnek a drámák, a tragédiák, a komédiák, a zenés darabok, az irodalom hány remekműve került színpadra Aiszkhülostól Hrabalig, Shakespeare-től Lorcáig, Molière-től Akunyinig, Csehovtól McDonagh-ig, Dürrenmattól Ulickajáig, illetve Petőfi Sándortól Tasnádi Istvánig, Madách Imrétől Hamvai Kornélig, Móricz Zsigmondtól Csukás Istvánig, Molnár Ferenctől Németh Ákosig, Tamási Árontól Kornis Mihályig; mégis, számomra az elmúlt negyven évad legemlékezetesebb előadásai között ott van a *Segítsd a királyt!*, a *Túl zajos magány*, *A vágy villamosa*, a *Kicsengetés*, a *Temetés*, a *Danton*, *A név: Carmen*, a *Tizenkét dübös ember*, a *Fotel*, a *Valahol Európában*, az *Amadeus*, az *Anconai szerelmesek*, a *Hegedűs a háztetőn*, s még ki tudja, hány opuszt lehetne felsorolni; amennyien vagyunk, annyiféle esztétikai értékpreferencia, illetve előítélet; s főleg az, mit várok el a produkciótól, mit akarok kapni tőle; én a Ratkó-drámától a hasonlíthatatlan nyelvet és István imáját kaptam, Csikos Sándor emblemikus alakítását: ha a művet ma, harminchat évvel az ősbemutató után

újra fellapozom, a király mondatait az ő hangján hallom, miképpen Horváth László Attila Hanta figuráját érzékelem akkor is, ha bármelyik Hrabal-regényt olvasom, mert neki tökéletesen sikerült az íróval azonosulnia, általa teljes drámájában láttatódott a pincében robotoló Hanta, aki a megsemmisítésre ítélt köteteket elolvassa, s így lesz önhibáján kívül műveltté, s aki végül a halott könyvekből formázandó bálák egyikébe magát is belepréseli, hogy az új és nagy teljesítményű gép összezúzza, s aki tudja, hogy „az ég nem emberséges”; Horváth László Attila úgy volt Hanta, hogy közben a hrabali univerzum minden kisemberét megidézte, de ugyancsak emlékezetes maradt Gaál Erzsébet mint a *Temetés Színésznője*, Csoma Judit Blanche-ként *A vágy villamosában* vagy Kosik Anita *A név: Carmen* címszerepében; Pregitzer Fruzsina Karnyónéja ugyanolyan telitalálat volt, mint *A rettenetes szülők* Yvonne-ja vagy a *Leanane* szepében Mag Folan, a *Kurácsi mama és gyermekeiben* Fierling Anna karaktere; miképpen felejtethetlen valamennyi szerepében Szabó Márta és Horváth Margit, s Kuthy Patrícia a *My Fair Lady*ben, Horváth Réka a *Naplemente előtt*ben; vagy a férfiak: Bárány Frigyes az *Úri muri* Szakhmáry Zoltánjaként, s a *Naplemente előtt* Clausen tanácsosaként, Mensáros László Harpagonként, Hetey László Tevjeként, Kerekes László Ványa bácsiként, Fazekas István Salieriként és Avass Attila Mozartként az *Amadeus*ban, Puskás Tivadar Giovanniként, Egyed Attila Tomao Nocomacoként, Széles Zita Luciaként, Mészáros Árpád Zsolt a vándormuzsikus Luigiként az *Anconai szerelmesekben*, Illyés Ákos mint Hosszú, Olt Tamás mint Simon Péter a *Valahol Európában* színpadán; s ahogy visszagondolok rájuk, ajándéknak érzem az élettől azokat a napokat, amikor együtt dolgozhattam néhányukkal: Jenei Judittal és Fellingner Domokossal a Schumann-drámában, Pregitzer Fruzsínával és Horváth László Attilával *A gyászgondola utasaiban*, Tóth Károllyal és Gyuris Tiborral a Händel-darabban, Kosik Anitával és Dézsi Darinkával a *Művészasztal* bemutatóin, István Istvánnal a Karinty-, Horváth Rékával és Horváth László Attilával a Márai-, Nyomtató Enikővel a Csinszka-, a Gyarmati Fanni- és a Szendrey Júlia-esten, illetve Áts Zoltánnal a sok főiskolai-egyetemi műsorban; s amíg nézegetem Csutkai Csaba egykori, fekete-fehér fotóit, nemcsak az felkavaró bennük, hogy az ábrázolt személyek *mennyire fiatalok* rajtuk, hanem az is, hogy egyáltalán *vannak*: állnak a színpad mesterséges terében, életük egy kiszakított és már örökre megállított pillanatában, amikor ők még nem tudják, amit ma már én tudok, hogy nemsokára meg fognak halni, ki fiatalon, mint Kerekes László, ki idősen, mint Máté Eta, Csorba Ilona, Gerbár Tibor, Simor Ottó és Mensáros László, s van, aki öngyilkos lesz, mint Szigeti András; a fénykép „jelentése megváltozik, ha főszereplője már nem él” – vallja Annie Leibovitz, a világhírű fotográfus: ezt érezni most is, ha negyven év távlatából megnézem az egykori felvételeket, mi marad meg belőlük, mi marad meg a drámából, a vígjátékból, semmi nem marad, nem is maradhat semmi, *eloszlik, mint a buborék, marad* valami *feeling*, valami meghatározhatatlan érzés, valami hasonlíthatatlan és megfogalmazhatatlan, ami nem szöveg, nem kép, több annál: Varjú Olga és Földi László utolsó tánca a *Temetésben*, Koblicska Kálmán a *Tűzoltó leszel s katonában*, az összefogódzó férfiak a *Közműves Kelemenben*, Gázsó György és Ladányi Andrea kettőse a *Nero, szerelmekben*; és hasonlóan, *Az örült nők ketrecének* vörösés díszlete, a *Jaj, cica...* kezdetű betét a *Csárdáskirálynőben*, a Ma éjjel táncolnék

Kuthy Patrícia-jelenete a *My Fair Lady*-ben, *Az ember tragédiája* a Krúdy Kamarában, a lezuhanó vörös előfüggöny a *Romeo és Júlia*-ban, a hadifogoly tánckar a *Szibériai császárság*-ban, a végtelenbe induló hajó a *Castel Felice*-ben, a fergegetes nyitány az *Illatszertár*-ban, a kocma és az égbe emelkedő cigánylány a *Túl zajos magány*-ban, háború, halál és áldozat a *Kurácsi mamában*; felsorolhatatlanul sok élmény, ám valahol mindegyik a hamleti dilemmával, a „Lenni vagy nem lenni” filozófiájával, a „Kizökök az idő; – oh kárhozat! / Hogy én születtem helyretolni azt!” kényszerű felismerésével, illetve Oidipusz kérdésével, a „Ki vagyok én?” gyötrő önvallatásával szembesít.

*

Ezekre a kérdésekre évszázadok óta keresi az ember a választ, annak reménye nélkül, hogy valaha megtalálná. A színház ebben a folyamatban van a néző segítségére. Minden este hét óra hét perckor fölmeleg a függöny, s a publikum a nézőtéren, miként Csongor ama hármaskör útján, ismét elindul megkeresni „a dicsőt, az égi szépet”.

Ratkó József: *Segítsd a királyt!* (1985)
Rendező: Nagy András László • Csikos Sándor
Fotó: Csutkai Csaba

Thornton Wilder: *A mi kis városunk* (1989)
Rendező: Mensáros László

Büchner: *Danton* (1990)
Rendező: Gaál Erzsébet
Fotók: Csutkai Csaba

Shakespeare: *Hamlet* (1997)
Rendező: Verebes István • Kerekes László, Szigeti András

Jerry Bock – Sheldon Harnick: *Hegeđús a háztetőn* (1992)
Rendező: Schlanger András • Szabó Tünde, Hetey László
Fotók: Csutkai Csaba

Szép Ernő: *Lila ákác* (2012)

Rendező: Kovács Dániel • Kuthy Patrícia, Horváth Sebestyén Sándor, Horváth László Attila

Neil Simon: *Napsugár fiúk* (1990)

Rendező: Csikos Sándor • Horváth László Attila, Puskás Tivadar

Fotók: Csutkai Csaba

Déry Tibor – Pós Sándor – Presser Gábor – Adamis Anna: *Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról* (2016)
 Rendező: Tasnádi Csaba • Illyés Ákos, Kuthy Patrícia, Gulácsi Tamás

Ken Ludwig: *Sherlock Holmes - A sátán kutyája* (2017)
 Rendező: Szente Vajk • Kuthy Patrícia, Horváth Sebestyén Sándor, Illyés Ákos
 Fotók: Karádi Nóra

Bohumil Hrabal: *Túl zajos magány* (2016)
Rendező: Ivo Krobot • Horváth László Attila

Grünwald-Löhner Beda-Ábrahám: *Bál a Savoyban* (2016)
Rendező: Novák Eszter • Lakatos Márk, Gulácsi Tamás, Kiss Diána Magdolna, Bende Kinga, Vaszkó Bence, Kosik Anita
Fotók: Karádi Nóra

Karádi Nóra

Galt Macdermot – James Rado – Gerome Ragni: *Hair* (2014)
 Rendező: Ladányi Andrea • Guácsi Tamás

Karádi Nóra

Thornton Wilder – Michael Stewart – Jerry Herman: *Hello, Dolly!* (2017)
 Rendező: Sente Vajk • Horváth Margit
 Fotók: Karádi Nóra

Egressy Zoltán: *Idősutazás* (2016)
Rendező: Szócs Artur

Vajda Katalin-Fábrí Péter: *Anconai szerelmesek* (2000)
Rendező: Tarsnádi Csaba • Gosztola Adél, Varjú Olga
Fotók: Karádi Nóra